

pályája kezdetén álló kutatótól elvárhatónak talált. Emellett fontosnak tartotta megemlíteni, hogy nem csupán a téma, hanem maga a dolgozat is izgalmas, érdekes. Az opponens hangsúlyozta a dolgozat megírását megelőző kutatómunka alaposságát, felhívta a figyelmet a feldolgozott források nagy számára és a dolgozatban rejlő hatalmas tényanyagra. Köszönetet mondott a szerzőnek azért, hogy figyelembe vette a munkahelyi vita alkalmával elmondott valamennyi észrevételét, valamint bátorította a munka további folytatására, illetve a határozottabb egyéni állásfoglalásra, a több személyes megállapítás megfogalmazására. Az opponens javasolta a jelölt számára a PhD-fokozat odaítélését.

Kajtár István opponenciájában elmondta, hogy a dolgozat kérdésfeltevése, miszerint hogyan is válik az államfő államfővé, igencsak fontos problémakört jelöl, amelyet a disszertáció mindvégig követhetően, logikus módon közelít meg. A dolgozat szerkezetileg arányos, és informatív volta a vizsgált kérdés aprólékos feldolgozásának köszönhetően kétségbevonhatatlan. A szerző által alkalmazott összehasonlító módszer az opponens véleménye szerint következetes, átgondolt. Kérdésként vetette fel, hogy a doktorjelölt elegendőnek tekinti-e a két magyarországi koronázásból történő általánosítást; valamint hangzott azon véleménynek, hogy érdekes lett volna az osztrák császárok koronázásának bemutatása is. Dicséretesnek tekintette továbbá, hogy a szerző otthonosan mozog a jogi kultúrtörténetben is, annak fogalmait pontosan, precízen használja. Kajtár István is további kutatásra biztatta a jelöltet, mondván, az egyébként kiváló munka egyéb országok vizsgálatával is kiegészíthető lenne. Ezt követően javasolta a PhD-fokozat odaítélését.

A jelölti viszontválasz előtt a témavezető, Mezey Barna szólalt fel, aki elmondta, hogy a téma összehasonlító

jellegű kialakításában nagy szerepet játszott a szerző külföldi kutatómunkája. Véleménye szerint a korábbi, az angol monarchikus modellt az amerikaival vagy az angolt a magyarral párhuzamba állító munkákhoz képest ennek a dolgozatnak éppen abban áll az újszerűsége, hogy elméleti konstrukciót épít fel egy monarchikus és egy republikánus államberendezkedés, illetve (más szemszögből nézve) egy kelet-közép-európai és egy észak-amerikai állam összehasonlítására. A különbségek mellett található számtalan hasonlóság pedig a kutatás különösen érdekes eredménye, amely szintén nem elhanyagolható.

A szerző viszontválaszában megköszönte a bírálók dicsérő szavait, különösen azt, hogy nyitottak voltak az újszerű kérdésfeltevés vizsgálatára. Ezt követően az Osztrák Császársággal kapcsolatosan a bizottság által megfogalmazott kérdésre adott választ, megjegyezve, hogy a csekély számú magyar nyelvű forrás és az Osztrák Császárság történetének, ceremóniáinak részletesebb bemutatása meglehetősen komplex feladat, ami a dolgozatba részben terjedelmi korlátokból nem kerülhetett be. A kérdést azonban rendkívül érdekesnek és mindenképpen mélyebb vizsgálatra érdemesnek tartotta, amelyre jövőbeli kutatómunkája során időt kíván szakítani.

További kérdések hiányában a bizottság rövid tanácskozásra vonult vissza, melynek eredményét nyilvánosan hirdették ki: a jelölt az elérhető 25 pontból 25-öt szerzett meg, azaz a bizottság *summa cum laude* minősítéssel javasolta a Kari, illetve az Egyetemi Doktori Tanácsnak, hogy ítélje oda Beke-Martos Juditnak a PhD-fokozatot. Sok szeretettel gratulálunk a jelöltnek és konzulensének a kitartó és komoly munkához, illetve a szép eredményhez!

Képpessy Imre

Vitkó Andrea PhD-értézésének vitája

Vitkó Andrea, a pozsonyi Páneurópai Főiskola Jogi Kara Jogelméleti és Állam- és Jogtörténeti Intézetének munkatársa 2011. március 23-án védte meg PhD-disszertációját a Páneurópai Főiskola Jogi Karán, Pozsonyban. A doktorjelölt dolgozata a *Magyarországi parlamentarizmus 1867–1918 között* címet viseli. A bíráló bizottság elnöke Lubor Cibulka tanszékvezető egyetemi tanár volt. A három opponens közül Ladislav Vojáček egyetemi tanár képviselte a csehországi, Peter Mosný egyetemi tanár a szlovákiai, míg Mezey Barna egyetemi tanár a hazai jogtörténet-tudományt. A védésen az ér-

deklődők mellett jelen volt a szerző témavezetője, Jozef Klimko egyetemi tanár.

Vitkó Andrea dolgozatában a parlamentarizmus gyökereit és fejlődését vizsgálta, illetve arra kereste a választ, hogy milyen mértékben volt lehetséges e kormányforma kiteljesedése azon a történelmi Magyarországon, amelynek fejlődése, politikai és társadalmi közege alapvetően különbözött Angliától, ahol az megszületett. (Fontos, ugyanakkor érzékletes különbségként utalt ennek kapcsán arra a tényre, hogy míg Angliában a király és a parlament együttműködése természetes dolognak számított, addig Magyarországon e két hatalmi tényező viszonya ritkán volt súrlódásuktól mentes.) Kiemelendőnek vélte a fenti kérdés vizsgálata során az 1848-as forradalom és az áprilisi törvények szerepét, amelyek – amellet, hogy lerakták a polgári állam alapjait – újragondolták a törvényhozó és végrehajtó hatalom viszonyát is. A következő fontos lépéseket az 1867-es kiegyezés jelentette, amelynek kö-

szönhetően megteremtődött annak lehetősége, hogy az 1849-től fennálló folytonos belpolitikai válságot a konszolidáció évei kövessék, illetve, hogy a magyar társadalom vezető erői saját érdekeiknek megfelelően újragondolják az ország közjogi berendezkedését.

A szerző a dolgozatban részletesen kifejti a parlamentarizmus előnyeit és hátrányait – mint például azt, hogy a képviselők szabad mandátuma a gyakorlatban a pártérdek miatt nem érvényesülhetett, illetve azt, hogy a négyéves választási ciklusok miatt a döntéshozatalkor nehéz hosszabb távra tervezni. Fontos érvet jelent ugyanakkor e kormányforma mellett, hogy a hatalmi elit számára éppen ez szolgálthatja a legerősebb legitimitációt, illetve a parlamentarizmus biztosíthatja leginkább, hogy azok kerüljenek hatalomra, akik a legrátermettebbek. Ezzel kapcsolatban hívta fel a szerző arra is a figyelmet, hogy a dualizmus korszakában egyik meghatározó politikai erő sem kérdőjelezte meg a parlamentarizmus létjogosultságát, sőt a magyar államiság szempontjából kifejezetten a jövő zálogaként tekintettek rá.

A kutatás egyik fontos eredménye annak vizsgálata, hogy milyen körülmények közepette lehetséges a parlamentarizmus „exportálása”. Sok elméleti gondolkodó szerint e kormányforma, annak következtében, hogy Angliában született meg, eredendően az ottani politikai-közjogi viszonyokra „szabott” – ennek ellenére mégis kijelenthető, hogy a legtöbb európai államban meg tudott honosodni, igaz, eltérve az eredeti modelltől. Az azonban mind a mai napig vitatott, hogy hol húzódik a határvonal a tekintetben, hogy egy ország kormányformája „még” parlamentárisnak tekinthető-e vagy sem. A szerző további gondolkodásra ösztönözve teszi fel azt a kérdést is, hogy egyet lehet-e érteni azokkal a gondolkodókkal, akik szerint e kormányforma kialakulásának egyik előfeltétele volt az emberi egyenlőség általános elismerése, amely először a kereszténységben bukkant fel, majd a felvilágosodás gondolkodóinál vált igazán hangsúlyossá – azaz, a parlamentarizmusnak szükségszerűen Európában kellett kialakulnia.

Mezey Barna opponenciájában kiemelte, hogy a szerző a munka első részében hihetetlen nagy fába vágta fejszéjét, amikor a parlamentáris kormányrendszer háttereként a szabadságesszme általános fogalmát a brit és a francia liberalizmussal egybevetette, és ebből kiindulva kívánta adni a különböző kormányformák meghatározását – így a prezidenciális, a félprezidenciális parlamentáris kormányzatok definícióját. Véleménye szerint a szerző becsületére lehet mondani, hogy jól megoldotta a hatalmas feladatot. Ily módon a parlamentáris kormányzatnak ideológiai és praktikus keretet adott, vázolta a parlamentarizmus főbb fogalmi elemeit. Meggyőzően illusztrálta dolgozatában a magyar parlamentarizmus ellentmondásainak problémáit, illetve egyes nehézségeinek felold-

hatatlanságát – egész pontosan azt a konfliktust, amely a kiegyezésből eredően Magyarország és a dinasztia, Magyarország és Ausztria, Magyarország és saját nemzetiségei, valamint a magyar politikai elit egyes csoportjai között tartósan fennállt, s amelynek egyik fókuszpontja a parlamentáris gyermekéveit élő magyar országgyűlés volt. Mezey Barna összegzőképpen elmondta, hogy a dolgozat témaválasztására, kidolgozottságára, összehasonlító módszerére és eredményeire tekintettel alkalmas a PhD minősítésre.

Ladislav Vojáček a témaválasztás fontosságát hangsúlyozta, tekintettel arra, hogy ezzel a kérdéssel jelenleg nagyon kevesen foglalkoznak mind Csehországban, mind Szlovákiában. Annak bemutatása, hogy milyen jogi környezetben nőtt fel, illetve milyen közjogi gondolkodás volt hatással az első Csehszlovák Köztársaság legelső jogászgenerációjára, az opponens véleménye szerint nélkülözhetetlen, hiszen ennek vizsgálata válaszokat adhat azokra a kérdésekre is, hogy miért közelítettek egyes problémákhoz a korabeli cseh és szlovák jogtudók másképpen. A kutatómunka alaposságának bizonyítékeként hivatkozott arra, hogy a szerző ellátogatott a Magyar Országos Levéltárba, illetve tüzetesen végigtanulmányozta a korabeli országgyűlések naplóit. Kritikaként azt említette, hogy a szerző fogalomhasználata nem mindig konzekvens, de tekintetbe kell venni azt a tényt, hogy a téma kutatása során a cseh, szlovák, német és magyar szakirodalmat is igénybe kellett venni. A professzor javasolta a jelölt számára a PhD-fokozat megítélését.

Peter Mosný bírálataiban kifejtette, hogy nagyon érdekes, ámde rendkívül komplex témát választott a jelölt dolgozatának tárgyául. Mezey Barnához hasonlóan ennek kapcsán elismeréssel illette, hiszen a jelöltnek a történeti kontextus felvázolásán túlmenően szólnia kellett a parlamentarizmus gyökereiről, s egyes, a téma szempontjából releváns fogalmak meghatározásától sem tekinthetett el. A dolgozat érdemi részének azokat a fejezeteket tekintette, amelyek a korabeli Magyarország kormányformáját mutatták be. Az opponens szerint meggyőző volt a fel dolgozott tényanyag, illetve megfelelőnek vélte az alkalmazott kutatási módszereket, ugyanakkor arra bátorította a szerzőt, hogy az értékelésnél legyen kritikusabb, és vállalja nyiltabban saját véleményét. A dolgozat értékeire való tekintettel Peter Mosný is javasolta a PhD-fokozat megítélését.

A bizottság tagjai, illetve a bírálók a disszertáció alapján ellenszavazat nélkül javasolták Vitkó Andreának a PhD-fokozat odaitélését. A szerzőnek, illetve konzulensének munkája további folytatásához további sikereket kívánunk!

K. I.

